

Z vedeckého života

Na prahu nové doby: Mezioborová konferencie o počátkoch Československé republiky

Konferenciu organizujú Ústav štátu a práva Akadémie vied Českej republiky, Kabinet dejín štátu a práva v spolupráci s Ústavom štátu a práva Slovenskej akadémie vied, Ústavem právných dejín Právnické fakulty Univerzity Karlovy, Filosofickým ústavom Akadémie vied Českej republiky a Ústavem dejín umění Akademie vied České republiky.

Správa z konferencie

Pamätihodné storočné jubileum založenia Československej republiky si pripomenuli viaceré české a slovenské vedecké inštitúcie, ktoré v dňoch 26. – 29. októbra 2018 organizovali medzioborovú vedeckú konferenciu s poetickým názvom Na prahu novej doby, s podtitulom O počiatkoch prvej Československej republiky. Podujatie, ktoré chronologicky veľmi príhodne konvenovalo s dátumom vzniku nášho prvého spoločného štátu, organizoval Ústav štátu práva Akadémie vied Českej republiky spolu s partnermi z Ústavu štátu a práva Slovenskej akadémie vied, Fakultou umení Karlovej univerzity, Právnickou fakultou Karlovej univerzity a Filozofickým ústavom Akadémie vied Českej republiky. Na rôznosť a kvantitu jednotlivých sekcií bohaté konferenčné podujatie sa podarilo zrealizovať na pôde reprezentatívnych priestorov českej akadémie vied v Prahe. Konferenciu sprevádzal v závere jednotlivých rokovacích dní aj sprievodný filmový program v neďalekom kine Ponrepo, kde sa premietali staré diela československej kinematografie s následnou odbornou diskusiou.

V nádherných priestoroch Akadémie vied na Národnej triede v Prahe sa odohrali zaujímavé štyri dni naplnené prierezovými pohľadmi

na „novú dobu“ v našich dejinách. „Nová doba“ nie je zriedkavým pomenovaním tohto obdobia, napokon aj ctiteľia našej architektúry si ako prvú asociáciu vybaví obytnú skupinu Nová doba na Vajnorskej ulici v Bratislave, ktorá bola v 30. rokoch 20. storočia prejavom československej architektúry tzv. najmenšieho bytu a tieto bytové bloky architektov Fridricha Weinwurma a Imricha Vécseiho sú aj dnes krásnou a funkčnou pamiatkou medzivojnového bývania.

Konferenciu slávnostne otvoril podpredseda Akadémie vied Českej republiky, Antonín Fejfar, a výstižne charakterizoval, že uvedená konferencia svojím obsahom nebude právnickým monológom a ako podpredseda Ústavného súdu Českej republiky krátko pripomenul vznik ústavného súdnictva v Československu. Peter Weiss, veľvyslanec Slovenskej republiky v Českej republike, sa prihovril publiku s akcentom na slovenský zástoj, respektíve slovenské potreby v rámci ústavnoprávneho vývoja Československa.

Plenárne zasadnutie otvoril Karel Malý s témou zakotvenia demokratických tradícií v novom ústavnom poriadku a prekonania raskúskej monarchickej ústavnej tradície. Upozornil, že vytvoriť nové právne vedomie bolo ťažšie ako vytvoriť nové právne normy. Osobitne sa venoval postupnej úprave právomocí hlavy štátu, zrovnoprávneniu žien a právam národností. Na záver pripomenul Palackého myšlienku, ktorá rezonovala aj v období budovania štátu: štáty sa udržiavajú na takých princípoch, na akých vznikli.

Miroslav Hroch vystúpil s témou Národný štát ako hodnota špecificky európska? Hovoril o pojme národný štát a o dnešnej nevedomosti (napríklad žurnalistov), či sa môžu alebo nemô-

žu angažovať v prospech národa. Objasňoval pojem národ a jeho vznik z národných hnutí, hovoril o sociálnej štruktúre a emancipácii, o elitách, kultúre a vzdelaní. Zvýraznil, že pocit záväzku ku svojmu národu je vlastenectvom, nie nacionalizmom. Národ zahrnul k európsky chráneným hodnotám a európskym špecifikám („v Európe mohol národ existovať bez štátu, aj pred štátom, inde naopak“). Upozornil na európske príklady, kde v národnom hnutí chýbali požiadavky na samostatnú štátnosť, a predovšetkým elity si uvedomovali legalitu štátu a legitimitu národa, pričom legalita sa porušila „ak elity cítili nádej na úspech“. Rozoberal národ ako sociálnu skupinu i hodnotovú entitu. Uvažoval nad národným štátom v súčasnosti a budúcnosti, pričom zvýraznil, že likvidácia humanitného vzdelávania (ktoré je základom pre kultúrnu i hodnotovú pospolitosť, kde je dôležité študovať národnú literatúru, jazyk, dejiny) je problematická, lebo približuje súčasnosť globálnemu pojmu „nation“, čo už prestáva byť špecifickým európskym elementom a hodnotou. Veľmi zaujímavovo vložil do kontextu dnešnú úlohu vlastenectva ako zodpovednosti príslušníka národa za svoj národ.

Jan Kuklík prednášal o medzinárodných súvislostiach vzniku samostatného československého štátu. Hovoril o myšlienke československého národa, vytváraní československých légii vo Francúzsku a o rodiacej sa diplomacii, o vývoji postoja dohodových mocností (aj v dôsledku úspechov československých légii v Rusku), o súdobej argumentácii právom národov na sebaurčenie i argumentmi nárokov českého národa na štát, samozrejme, v kontexte aspirácií iných národov a štátov.

So ženskou témou vystúpila Libuše Heczková – Moderná – civilizovaná – emancipovaná – prirodzená žena? Myslenie o žene ako súčasť sociálnych a politických debát o československej spoločnosti. Uviedla, že ako prvá vojna urobila z mužov invalidov, ženy urobila „validnými“, už neboli len súčasťou domácnosti, ale súčasťou zabezpečenia rodiny aj v ťažkých povolaniach, stala sa tzv. verejnou, súčasťou kolektívu. Hovorila o žene prirodzenej, prírodnej, zdatnej, schopnej rodiť deti, i o žene v redakcii,

o žene v centre záujmu politických strán ako nových voličiek.

Stanislav Holubec predstavil publiku historiografiu prvej republiky v posledných desaťročiach. Bola to nesmierne zaujímavá prednáška nielen pre právnych historikov, pretože položil do kontextu svetových dejín naše prvorepublikové obdobie v publikáciách z českej, slovenskej, ale aj „zahraničnej“ (anglojazyčnej a nemeckej) literatúry. Upozornil, že posledné trendy prinášajú rôzne body obratu, mentálne mapy, nové témy (cestovanie, robotníctvo, spolky...). „Objavil“ tak pre publikum mnoho dosiaľ málo známeho.

Rokovanie v sekciách bolo zoradené do jednotlivých blokov, pričom sa paralelne rokovalo a diskutovalo v troch miestnostiach. Z prvého rokovacieho dňa možno spomenúť sekcie s názvami: Politicky, sociálne a kultúrne rovné? Neľahká emancipácia žien v povojnovej spoločnosti I a II; Národnostná otázka – dobový diskurz, reflexia, konflikty, Vedecká a vysokoškolská politika, Práca – spory – štrajky; Zdravie, sociálna hygiena a postihnutie, Československo ako uskutočnenie filozofie českých dejín?

Pre právnikov bola zaujímavá sekcia Republika právnikov? Právnické profesijné svety. Jozef Vozár priblížil profesijné dráhy slovenských právnikov pred a po roku 1918, a to popredné osobnosti slovenského práva, pôvodom advokátov: Emila Stodolu ako zakladateľa Právneho obzoru, prvého slovenského právnického časopisu, Adolfa Zátureckého, spolutvorcu slovenskej právnickej terminológie, Augustína Rátha, autora prvej slovenskej právnickej monografie, Matúša Dulu, predsedu Slovenskej národnej rady a popredného aktéra Martinskej deklarácie. Zvýraznil ich aktivitu dokladujúce výrazný prínos pre štruktúrovanie slovenskej spoločnosti spred roka 1918 – nielen ich obhajoby v politických procesoch, ale aj ich činnosť v oblasti peňažníctva a bankovníctva, zakladania novín a aktivít v evanjelickej cirkvi a. v.

Oľga Ovečková vystúpila s témou Význam vzniku Československej republiky pre začiatok a rozvoj slovenskej právnej vedy.

V kontexte Rakúska-Uhorska a postavenia Slovenska a tiež pozície slovenčiny ako menšinového jazyka vysvetlila základný problém absencie slovenskej právnickej terminológie a odbornej právnickej literatúry v slovenskom jazyku. Interpretovala zástoj právnického časopisu v slovenčine Právny obzor založeného v roku 1917 Emilom Stodolom a tiež Právnickej jednoty na Slovensku založenej v roku 1920 pre rozvíjanie a dotváranie právnickej terminológie a pestovanie slovenskej právnej vedy.

Príspevok Alexandry Letkovej bol venovaný profesorom Právnickej fakulty Univerzity Komenského od založenia fakulty v roku 1921 do konca 30. rokov. Úzky vzťah právnikov vedcov a právnikov praktikov, paralelné zastávanie jednotlivých právnických profesií popri akademickom pôsobení, ale aj „výpomoc“ českých profesorov v Bratislave boli súčasťou právnického vzdelávania v Bratislave v medzivojnovom období.

Martina Gajdošová vystúpila s témou Advokátsky stav na Slovensku a budovanie Československej republiky. Príspevok sa venoval slovenskej advokácii aktívnej na pôde advokátskych komôr, na pôde advokátskych či právnických spolkov, na pôde vzájomného koordinovania a spolupráce na veľkých advokátskych a právnických zjazdoch. Konštatovala, že celá forma štátu novobudujúceho sa Československa bola tvorená za veľkej spoluúčasti právnikov, kde významnú úlohu zastali slovenskí advokáti.

Vendulka Valentová svoj príspevok venovala Jarmile Veselej, prvej docentke Právnickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe (v roku 1928) a jej prínosu v oblasti českej právnej vedy v medzivojnovom období.

Stanislav Balík predniesol príspevok na tému Nadvýroba právnikov v období prvej republiky a pokusy o jej riešenie. Rozvinul situáciu v Čechách a možnosti právnikovi pôsobiť v advokácii, justícii a štátnej správe. Spomenul konkurenciu medzi advokátmi a notármi, ale aj konkrétne opatrenia proti preplnenosti v advokácii (napríklad posudzovanie koncipientskej praxe, pričom spomenul aj zaujímavú otázku

svojej doby – či môže advokátsky koncipient čiastočne vykonávať aj veterinára, a iné).

Sobotný rokovací deň bol rozdelený do viacerých sekcií: Náboženstvo versus sekularita, Miestna moc v počiatkoch republiky medzi zotrvačnosťou a zmenou, Umenie, štát a reprezentácia, Štátne štruktúry: správa, samospráva a ich úradníctvo, Hospodárska samostatnosť a hospodársky nacionalizmus, Rómovia a Židia: represia, emancipácia a možnosti vyrovnania?, Premena hraníc a hospodárskeho priestoru a komunikačných sietí: pohyb a energia na iných cestách.

V sekcii Medzinárodné zaistenie vzniku štátu a počiatky jeho diplomacie vystúpil Petr Prokš s témou Prvá svetová vojna a stredná Európa v medzinárodných súvislostiach 1914 – 1918. Uvedol súvislosti boja demokracie versus autokracie, boja za oslobodenie malých národov, zápasu mocností a kolónie, kontextu imperialistickej vojny mocností a proletárskej revolúcie a jednotlivých záujmov mocností o strednú Európu. Záujem o československú históriu predstavil László Bence Bari, ktorý uviedol projekt svojej dizertačnej práce *In Between Concept of Freedom: Self-determination and the (Czechoslovak) National Movement, 1917 – 1918*. Jan Malíř a Petr Novák vystúpili s príspevkom *Zmluva v Spa (12. 5. 1918)* a vznik Československa a hovorili o úvahách o separátnom mieri medzi Rakúsko-Uhorskom a Dohodou.

Sekciu Nové ústavnoprávne riešenia v stredoeurópskych ústavách a praxi 20. rokov otvoril Václav Pavlíček. Hovoril o storočnici vzniku Československa, ale aj o tisícim výročí českej štátnosti, českom štáte ako o demokratickom štáte svojich občanov a o českej štátnej ideji. Pozastavil sa pri strete hodnotovej orientácie a otázke, či bude štát záštitou svojich občanov, alebo či bude proti svojmu občanovi, čo je však na štáte samotnom. Podotkol, že tradície nadviazania na Československo nie sú jednoznačné, a čo chcú preferovať, respektíve na čo chcú nadviazať, si vyberú politici. Ivan Halász predstavil nové stredoeurópske ústavy po roku 1918 a ich miesto v modernej ústavno-

právnej histórii regiónu. Uviedol, že v strednej Európe sa udiali ústanovnoprávne vlny v troch etapách, prvá po prvej svetovej vojne, ktorá bola revolučná i demokratická, druhá po druhej svetovej vojne, ktorá bola revolučná, ale nie demokratická a tretia (koncom 20. storočia), ktorá nebola revolučná, pretože šlo o kompromis medzi politickými elitami, ale bola demokratická. Rozoberal jednotlivé aspekty ujasňovania si vlastnej štátnosti Československa, Poľska a Maďarska po prvej svetovej vojne. Dotkol sa volebného práva, šľachtických titulov, ale uviedol aj zaujímavosť dotýkajúcu sa právnického vzdelávania žien. Vďaka Viedenskej arbitráži prišli z územi, ktorých sa to dotklo, študentky práva z Bratislavy, Brna a Prahy s požiadavkou pokračovať v právnickom štúdiu v Maďarsku, čo ešte v tomto období pre ženy nebolo otvorené. Teda v dôsledku československej inšpirácie sa v roku 1938 v Maďarsku otvorila výučba práva aj pre ženy. Władysław Pęksa vystúpil s príspevkom *The new constitutions of Central Europe – a tool for the gentle political revolution* (v spoluautorstve s Annou Kociołek-Pęksa). Nadviazal na vytvorenie nových štátov, na nové sociálne a politické elity, nové modely štátov a ich konštitúcií, na sociálne a ekonomické zmeny, na zmeny právnych systémov a na novú cestu legitimizácie moci nových štátov Európy. Novým modelom ústavného systému sa stala republikánska forma štátu sprevádzaná novou filozofiou myslenia o štáte. Ana Knežević Bojović (v spoluautorstve Vesna Čorić a Vladimir Durić) predstavila *The territorial integrity norms in post-World War I peace settlement and selected post-WWI national constitutions*. Predstavila myšlienky územnej integrity, jednotnosti, neporušiteľnosti v medzinárodnom práve verejnom v ich vývoji a postupné objavovanie noriem teritoriálnej integrity v ústavách jednotlivých štátov po prvej svetovej vojne. Michal Šejvl predstavil tému *Zásada úmernosti v judikatúre československého Najvyššieho správneho súdu v rokoch 1918 až 1939 ako predchodca dnešného testu proporcionality?*. Svoj príspevok uviedol do kontextu: „Všetci hovorili o zmenách, ale ja budem hovoriť o tom, čo trvá, čo je kontinuálne, o princípe

alebo teste proporcionality v našom verejnom správnom práve...“ Historickým úvodom od konca 18. storočia (myšlienky zásahu do prirodzených práv, alebo ich obmedzenie v prospech verejného blaha a nie neprimeranou mierou, inšpirácie pruským správnym súdom...) veľmi zaujímavou poukázal na prítomnosť a spôsoby aplikácie „miery úmernosti“ a „nevyhnutnej nutnosti k účelu“ (s paralelami k dnešnému testu legitimacy) z pohľadu napríklad vyvlastňovania pozemkov zo zbierky rozhodnutí Najvyššieho správneho súdu. Z hodnotenia je zrejmé, že prvorepublikové rozhodnutia sudcovia odôvodňovali viac odkazom na zákony než je to dnes – na právne princípy.

V rámci vedeckých sekcií programu dňa 27. 10. 2018 bola osobitne zaujímavou sekcia *Bývanie a architektúra v povojnovom diskurze strednej Európy*, na ktorej vystúpili s príspevkami P. Prouza o nemeckej sociálne-demokratickej architektúre v medzivojnovom Ústí nad Labem, L. Nozar o robotnickej mestskej aglomerácii v Hradci Králové na príklade tzv. dvoch Klumparových ulíc, postavených v súčinnosti miestnej komunálnej samosprávy v rokoch 1919 – 1920. V podobnom vecnom zámere bol ladený aj príspevok poľského kolegu Petra Martyna z umenovedného Inštitútu poľskej akadémie vied vo Varšave o mestskom plánovaní v exponovanom cezhraničnom teritóriu Horného Sliezka v konfrontácii vybraných miest Čiech, Moravy a Poľska. Dve nadväzujúce prednášky českých kolegyň Martiny Pachamnej a Marcely Suchomelovej tematizovali čiastkové výsledky svojich výskumov najmä z českej mestskej bytovej kultúry, ženskej práce a modernizácie bytovej kultúry v medzivojnovom období.

Poobedňajšia umenovedná sekcia s názvom *Film ako popkultúrny fenomén a priemysel* otvorila zaujímavá prednáška L. Mareka na tému *Užhorodské kiná ako inštrument pre sprístupnenie filmovej produkcie v Podkarpatskej Rusi*, na ktorú nadviazala čiastočne podobná téma F. Pavčíka z Historického ústavu SAV pod názvom: *Filmový priemysel na Slovensku pred vznikom zvukového filmu na príklade vybra-*

ných filmových spoločností, ktorá sledovala počiatky kinofikácie ako významného prostriedku šírenia masovej popkultúry. Dvaja českí kolegovia z Ústavu filmu a audiovizuálnej kultúry Filozofickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne – Š. Gmitterková a M. Kos – venovali pozornosť jednému z najtalentovanejších prvorepublikových režisérov a tiež hercov Karlovi Lamačovi na príklade jeho ranej tvorby v tzv. nemej ére filmu. Prítomné publikum zaujali ich závery na margo Lamačovej originality filmovej tvorby a jeho jasnej „hollywoodizácie“ českej filmovej tvorby vo filmárskej práci, konkrétnych filmárskych (a v tej dobe inovatívnych) technikách. Ich príspevok o tejto vedúcej filmovej osobnosti možno chápať ako vhodný príklad racionálneho a profesionálneho popkultúrneho prístupu uvedeného tvorcu k rodiaťmu sa filmovému umeniu, ktorý zároveň niesol typické znaky priemyselnej výroby. Posledné dva príspevky sa venovali inému okruhu problémov spojených s filmom: filmovou kritikou a cenzúrou. P. Hasan konkrétne spracoval tému praktík a problémov domácej katolíckej cenzúry v čase prvej republiky, z pohľadu spracovávaných tém katolíckej cenzúry, inštitucionálnej základne a teoretických východísk vtedajšej katolíckej mravonauky s akcentom na katolícke školstvo. Druhý príspevok F. Podhájskeho priblížil tvorbu známeho ľavicového novinára Júliusa Fučíka ako filmového kritika na stránkach komunistického stranického večerníka Rudé právo. Príspevok vychádzal z pripravovanej monografie so zaujímavým záverom, že J. Fučíka možno vnímať podľa jeho mnohých kritik súdobého českého alebo svetového filmu aj ako skutočného odborníka na vtedajší moderný film.

Konferencia pokračovala aj v nedeľu v sekciamiach Brat, investor, kolonista? Východ ČSR – prístupy a reflexie, Novoutvárané a odstraňované miesta pamäti – fyzické a symbolické priestory, Migrácia – príslušnosti – azyl. Pre právnikov a právnych historikov bola užitočná aj sekcia Uchovávať juca republika: zmeny a vízie v archívnictve a pamiatkarstve. Jan Dobeš predstavil archívy a archivárov v novom štáte,

Jan Kahuda a Eva Drašarová priblížili podrobnosti československo-rakúskeho archívneho rozlúčenia po 100 rokoch, jeho právne, odborné a etické aspekty. O pamiatkovej starostlivosti bez pamiatkového zákona hovoril Michal Novotný. Martina Orosová vystúpila s témou Zmarené nádeje pamiatkarov a archivárov na oslobodenom Slovensku. Analyzovala vplyv politicko-spoločenských podmienok na území Slovenska na vznik odlišného legislatívneho prostredia vytvoreného vládnymi nariadeniami ministra Vavra Šrobára v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva Slovenska. Poukázala na prenikanie centralistických a byrokratických metód riadenia a kompetenčné problémy medzi Úradom ministra s plnou mocou pre správu Slovenska v Bratislave a Ministerstvom školstva a národnej osvety v Prahe. Priblížila aj zaujímavý zásto a zložité osudy slávneho slovenského architekta Samuela Jurkoviča v pozícii vládného komisára na ochranu pamiatok na Slovensku. Jana Michalčáková hovorila o plánovaní a koncepcii procesu reštaurovania v Československu na pozadí európskych reštaurátorských tendencií.

Právnofilozofický rozmer mala sekcia Povaha práva očami stredoeurópskej právnej teórie a právnej filozofie dvadsiatych rokov. Tatiana Machalová vystúpila s príspevkom Význam brnianskej školy právnej teórie pre vznik moderného právneho myslenia v prvej polovici 20. storočia. Zvýraznila normatívnu teóriu a vklad Masarykovej univerzity a aj dnešný rešpekt k tejto škole právneho myslenia, no aj nové prístupy a nové „čítania“ týchto textov (najmä Fr. Weyra, profesora práva, a Fr. Engliša, profesora národohospodárstva). Hovorila o poňatí práva ako systému a zvrchovanosti právneho poriadku, teda nielen štátnej moci, o nemožnosti popísať normativitu len odlišením, o autonómnom spôsobe myslenia (forma je konštitutívna), no aj o účele a otvorenosti normativity bez ohrozenia jej čistoty. Uvažovala o dnešnom trende otvorenosti práva k morálnemu obsahu práva s cieľom urobiť právo flexibilnejším pre nové technológie a upozornila, že inkorporácia etických štandardov do obsahu práva je dobrým dôvodom, no i tak to nie je normotvorba. Zvý-

raznila čistotu právneho systému a kritického myslenia o práve. Vladimír Goneč vystúpil s príspevkom Dva koncepty Františka Weyra z konca prvej svetovej vojny. Hovoril o mieste práva vo svete hodnôt a jeho pozícii na najvyššej priečke kultúry. Zaujímavo zhodnotil, že profesori nemajú písať kompendiá, ale zásadné a provokatívne tézy, pričom zvýraznil, že Fr. Weyr prišiel s takými zásadnými otázkami, ktoré mali až iskrivý dosah (napr. ústavnoprávna transformácia Predlitavska). Petr Čechák vystúpil s témou slobody vôle pri tvorbe práva z hľadiska a predstavil diskusiu Fr. Weyra a profesora trestného práva Jaroslava Kallaba.

Nedeľný program 28. 10. 2018 možno priblížiť predstavením tém sekcie s názvom Sexuálna reforma: oslobodené emócie, oslobodené telá. Sekciu otvoril príspevok hl. moderátora tejto sekcie Jan Seidlaz Masarykovej univerzity v Brne, ktorý priblížil trestanie homosexuality v prvej republike na príklade konkrétnej kauzy vyšetrovania F. Seiferta. Ďalší príspevok predniesla J. Jablonická-Zezulová, ktorá predstavila zabudnutú postavu slovenského bojovníka za dekriminlizáciu homosexuality Imricha Matyáša. Priblížila jeho úsilie ako neoficiálneho právneho zástupcu, resp. poradcu obvinených. Na slovenské prostredie poukázal aj ďalší vystupujúci M. Mako, ktorý predstavil nepočtené trestnoprávne kauzy perzekvovaných osôb homosexuálnej minority, z tzv. sivéj zóny. Posledné dva príspevky otvorili iné otázky spojené so sexuálnou reformou. Prvá z nich M. Halířová sa venovala kriminalizácii nedovolených abortov v prostredí českých pôrodných asistentiek (trestaných za zakázané anjelickarstvo) a záverečný referát predniesla V. Lacinová-Najmanová na tému Antikoncepčia – áno či nie? Tri náhľady na ňu v dobe prvej republiky.

V záverečný deň konferencie 29. 10. 2018 možno priblížiť rokovanie sekcie Sociálnej politiky v centrálnej Európe po prvej svetovej vojne. Úvodný referát predniesol hl. moderátor doc. J. Rákosník z Ústavu hospodárskych a sociálnych dejín Filozofickej fakulty Karlovej univerzity k zovšeobecňujúcej téme dedičstva rakúskej sociálnej politiky počas prvej republi-

ky. Ďalšie príspevky už boli ladené špecifickejšie: na tému Ženy, vojna a sociálne vzťahy vystúpila Klára Čermochová, ktorej prezentácia sa koncentrovala na názory poprednej českej novinárky M. Fastrovej (na ženskú emancipáciu v predvojnovovej a vojnovovej ére v českých krajinách na stránkach Národnej politiky). Nasledoval príspevok A. Švecovej a M. Laclavíkovej z Trnavskej univerzity v Trnave k právnemu postaveniu dieťaťa a jeho sociálnoprávnej ochrane v prvorepublikových pomeroch na Slovensku, a záverečný príspevok V. Rigovej z Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, ktorý sa venoval neprebádanjej téme činnosti edukačného a resocializačného nápravno-výchovného ústavu Komenského v Košiciach počas prvej republiky.

Za pozitívny výsledok celej vedeckej konferencie možno pokladať veľmi kultivovane vedené a živé diskusie vedeckého fóra, ktoré sa v jednotlivých sekciách po prezentácii príspevkov rozvinuli. Nemožno si pri nich nevšimnúť neutíchajúci záujem českej a slovenskej historiografie a spriaznených odborov (napr. literárnej vedy, umenovedných disciplín, sociológie a pod.) o spoločnú minulosť, a eminentný záujem pochopiť rozdielne východiskové pozície oboch štátotvorných národov prvej republiky.

Pondelňajší rokovací deň bol ešte venovaný rokovaniam v sekciách: Hospodárska moc, jej štruktúra, záujmy a dynamika; Premeny štátnych ozbrojených zborov; Novou školou k novému svetu? Boje o školskú reformu a školské pokusy; Nové cesty v strednej Európe; Životná úroveň a trávenie voľného času.

V sekcii Zjednocovanie práva vystúpil Ladislav Soukup, ktorý sa v príspevku zamerl na jednotlivé osobnosti spojené s prípravnými prácami na osnovách kodifikácií trestných predpisov prvej republiky, kde sa predovšetkým venoval osobnosti Augusta Miřičku, dekanovi fakulty a neskoršiemu rektorovi Karlovej univerzity v Prahe. Petra Skřejpková sa venovala skupine nemeckých profesorov, resp. profesorov nemeckej Právnickej fakulty UK v Prahe v prvej republike a ich životopisom. Lukáš Králík predstavil tézu zdôrazňujúcu spojenie

vzniku nového úradného publikačného prostriedku – Zbierky zákonov a nariadení – zriadenéj v roku 1918 na jednej strane a na strane druhej s procesom a problémom unifikácie právneho poriadku v novom spoločnom štáte. Unifikácia neprebíhala len po obsahovej stránke predpisov, ale i vo forme vyhlasovania právnych predpisov, keď zdôraznil, že jedným z najzásadnejších rysov unifikácie bolo jazykové znenie zbierky zákonov v ostatných rečiach, ich reálna republikácia vo forme úradných prekladov. Nakoniec vyzdvihol fenomén tzv. legislatívneho archívu ako plánu na jedinečné zhrnutie textov všetkých platných predpisov tej doby a ich republikáciu v nových autentických jazykoch republiky – češtine a slovenčine.

Ján Kober, hlavný organizátor podujatia, vystúpil s príspevkom Zjednocovanie občianskeho práva ako procedúra: československý a poľský prípad. Veľmi detailne sa venoval poľskému príkladu a skúsenostiam, ako sa Poľsko postavilo po roku 1918 k obdobnému problému unifikácie právneho poriadku po obnovení štátu po dlhšej dobe ako u nás. Zdôraznil, že systémom rekodifikačných komisií a prác vo všeobecnosti bolo v poľskom prípade venované oveľa viac pozornosti, úsilia, peňazí, personálu v porovnaní s československou skúsenosťou. Tomáš Gábriš vystúpil so zaujímavým príspevkom zameraným na zákon č. 4/1918 Sb. z. a n. o príslušnosti na rozhodovanie o nárokoch proti štátu.

Konferencia Na prahu novej doby bola dátumovo zasadená do najväčších osláv v Prahe. Dôstojnosť a význam podčiarkujú aj sprievodené podujatia, z ktorých možno spomenúť organizátormi konferencie ponúknutý nemý film Plukovník Švec. Jedinečná možnosť vidieť pozoruhodné filmové spracovanie témy mužsko-vojenskej hrdosti a cti a československých légii v Rusku inšpirovaný divadelnou hrou Rudolfa Medeka Plukovník Švec inscenovanou v Prahe v roku 1928. Film Svatopluka Inne-manna z roku 1929 a zároveň symbolicky 28. októbra 2018 v Národnom divadle novinscenovaný Plukovník Švec (Rudolf Medek, Jiří Havelka, Marta Ljubková) je krásny súdobý materiál (každý osve), ako sa dajú umeleckými prostriedkami navodiť priaznivé pocity a zároveň dramaticky ich využiť v prospech vyšších citov. S potenciálom navodiť pocit hrdosti a spolupatričnosti. Ak sa z pohľadu výtvarného umenia konferencia doplní v Sovových mlynoch na Kampě výstavou František Kupka – legionár a vlastenec (1914 – 1920) a jeho výtvarné hľadanie a spracovanie nových symbolov novej republiky (z francúzskeho prostredia československých légii), tak možno uzavrieť, že štvordňový pobyt v Prahe vrchovato naplnil očakávania.

Martina G a j d o š o v á,
Miriám L a c l a v í k o v á,
Adriana Š v e c o v á*

* Doc. JUDr. Mgr. Martina G a j d o š o v á, PhD., Katedra teórie práva, Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave; doc. JUDr. Miriám L a c l a v í k o v á, PhD., Katedra dejín práva, Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave; doc. JUDr. PhDr. Adriana Š v e c o v á, PhD., Katedra dejín práva, Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave.